

एका गिजाच्या कविताविश्वाचो थाव घेतणा

प्रियदर्शिनी तडकोडकार

वेणीमाधव श्री. बोरकार उपाख्य गिरीश हो अंदुच्या साहित्य अकादेमीच्या पुरस्काराचो मानकरी कवी. चंवर (१९६९) हा आपाणाल्या पयल्या कवितां झेल्या वर्वरी कॉकणी काव्यरसिकांक ताची वळख जाली. ते उपरांत हा कविचे वताच्यो सांवळ्यो (१९७२), उजवाडाचो रुख (१९७९), पर्जळांचे दार (१९८६) आनी यमन (१९९९) अशे वट्ट पांच कवितां झेले उजवाडा आयले. आपली निष्ठा 'काव्य' ह्याच साहित्यप्रकाराक ओपिल्या ह्या कवीन गद्य लेखन केलां तेंय कविते संबंदांतलेच अशें म्हाका दिसता. साप्य थोड्या उतरांनी आपले अणभव व्यक्त करपी ह्या कविचेर साप्य थोड्या लोकांनी बरयलां. तारुतूं 'माधव बोरकारांलो उजवाडाचो रुख' हो सु. म. तडकोडकार 'कॉकणी सीधीक्षण: तत्व आनी प्रयोग' हातुंतलो लेख (१९८९), कमलाकर म्हाळशी हांचो

झेल्याच्यो जायत्यो कुरवो ह्या झेल्यांत दिसतात तशेंच तांत्रूं कविचे कंवळे पिरायेचें निरागसपण आनी फुडाराच्या आशावादाचेय दर्शन जाता. देखून ताका सकाळच्या पारावेलो 'सूर्या देव हांसरो' दिसता आनी ताच्या येवपांत 'पानांतले दंवाचे थेबे म्होव जावन गळटात' अशें दिसता. सरभोवतणचे प्रसंगतायेचें पडविंब ताचे सभाववृत्तीत दिशटी पडटा. भोवतणच्या संवसाराचे उतल्लाप जाणवा इतलो तो वाङ्कून नाशिल्यान हे कवितेतल्यान 'सुखाचीं सपनां पळऱ्यत...' , 'सगळे जग छिद्रात तेना कविचें मन 'नाचात धोलता'. भोवतणच्या सैमांत आपणाक विसरून गेल्लो हो भुरणो कवी सैमार्ची वेगळीवेगळी चित्रां रेखाट्टा. सांजवेळ्यां तो न्हंये देगेर तिचे ओडीन वता आनी खोशी जाता. (चंवर, पा. १३) केवा तो 'सुखाचे आशेन, मनाच्या मळबा वेल्यान, आनंदाच्या दर्या वेल्यान, जिविताच्या कुपां वयल्यान, आशेच्या दाट रानांतल्यान' उडटा. तेवेळार भोवतणच्या मनाक ओड लावपी ह्या सैमाच्या निमात्या विशीं ताच्या मनात कुतूहल निमण जाता आनी तो आपणाकच प्रस्त विचारता, 'असो तूं कोण?' (पा. २२) जाल्यार केन्ना ताचो गोंदळ जाल्लो दिसता. देखून, आपाणाल्या जिविताची वाट वैचून काढटना तो म्हणटा, 'म्हाका जाय ती वाट मेळना ! / वाटेक खूब फांटे फुरल्यात... / खंयचे वाटेन वचवंचे / तेंच म्हाका समजना' (पा. २३). जिणेच्या प्रवासांतले बरे वायट अणभव घेतना ताका 'प्यशांकुच खरो मान' अशें दिसूक लागता. आनी प्रस्तूय पडटा, 'जग अशेंच चल्ले जाल्यार / सगले कडेन जातली घाण' (पा. ३२) आनी मागीर तोच म्हणटा - 'फूल फुलचे आर्दीं / कलो पिसुडल्यार / फूल कर्शें फुलतलें? / सूख येवये आर्दीं / दुखाचें येवजिल्यार / सूख कर्शें येतलें?' (पा. ३६) तेबा आपणाले जिणेचे घडलें आपेंच ताणून मुखार वचपाक जाय ह्या निश्चयान तो संवसाराच्या वड दर्यार वादलाक तोड दीत मुखार सरता (पा. ३७). हाच वेळार ताचे जिणेत मोग भितर सरता. कवी तिच्या दोल्यांत, मनांत, मोगांत आपूण 'बुडलां' म्हणपाचें कबूल करता (पा. ४०) आनी मागीर ताचे जिणेची सकाळच भांगर सडो शिंपडत उदेता. चंद्र-सूर्य भाशेन आपले मन तिचेर 'मायेमोगान मोगाचोच शिंवर' करतलें म्हणपाचें तो सांगता आनी आपले वरी तिवृय आपणाचेर मोग करता म्हणपाची ताका जाणविकाय जाता तेना तो म्हणटा, 'तुजो म्हजे वेलो मोग / रातराणये वरी फुल्ला'. पूण 'जगाचें हांशें आनी / म्हज्या तुज्या मोगाचें पिशें / म्हजे तुजे मोग-पास / आनी, आयची मोगाची आस / खूब घट्ट जायत गेल्या.' (पा. ४३) हीच 'घट्ट जायत गेल्ली कविच्या मोगाची आस' ताच्या फुरल्याकविता झेल्यांतल्यान दिसता.

कंवळे पिरायेतलीं सपनां, संवसारा विशिंच्यो आदर्श कल्पना, वेळ्यारा

आहित्य नियाळ

'तुज्या सपनेल्या गांवां' हे कवितेचेर बरयल्लो सुनापरान्तांतलो लेख (वर्स, तरीक खबर ना), 'गाढ अनुभूतिचे कृष्ण यामिनीचो पर्जळीत उद्गार: यमन' हो डॉ. किरण बुडकुलेंचो सुनापरान्तांत २४ ऑक्टोबर १९९९ दिसा उजवाडा आयिल्लो लेख आनी सुरेश आमोणकारांचो 'जागा' (त. डिसेंबर १९९९) आयिल्ले 'यमन' हो लेख सोडल्यार तांचे कवितेचेर आनीक बरप जाल्याचें म्हाका तरी खबर ना. तांच्या कवितांचे अजून मेरेन कोणी चर्चास्त्रूय दवरुकं ना. शालेय अभ्यासक्रमांत आस्पाविल्याचे तांच्यो कांय कविता आनी त्या कवितांचे अर्थवनरोक लागून तोचेर जात्लो दुर्वार्धेचो आरोप सोडल्यार हो कवी समिक्षकांचे, आप्यासकांचे नदरेन उपेक्षितच उरला अशें म्हळ्यार जाता. पूण ह्या सगळ्याचो कविचे सूजनशीलतेचेर इल्लोय परिणाम जावंक ना. उरफाटें, ह्या कवीक भायल्या संवसारांतल्या ह्या उलाडालिंचे मातृय पडून वचूक ना आनी तो आपणाले मस्त मत्त काव्यनिर्मणेचे तनरेत सहजतायेन वावुरतना दिसता. 'खोल भिजिल्ले मातव्यंत / रुजून आयिल्ले शेत / तर्हो कवितेत / मन म्हजें...' (यमन, पा. ८५) ह्या वर्णी वाचपांक हे वृत्तिची बेस बरी वळख करून दितात.

'चंवर' ह्या ताच्या पयल्या कविता झेल्याक प्रस्तावना बरयतना दो. मनोहरसाय सरदेसायान ताका 'फांतेडेचो कवी' म्हळा. पयल्या कविता

विशिंचे अज्ञान अशया सुरक्षित वातावरणात वाडिल्या ह्या कविमनाक भोवतण्याच्या वास्तवाची जाणिविकाय जाता तेप्रा ताची कविता सहजतायेन जिवितांतल्या अन्यायाची, दुखाची जाण उवतायता. 'म्हज्या जिविताच्या वांत्याक / येता फक्त दुख' आनी सुखाचे आगेर जियेवपी कवी 'प्लोवया केन्ना येतले / वांत्याक म्हज्या दुख वचून सुख'! (पा. १४) असो आशावादी स्वर लायता. हेरा भेशन कवीक समाजाचे निश्चुतायेचो, अन्यायाचो अणभव आयला आसत पूण ताचे वेळ्या संस्कारांक लागून तो खंयंच विद्रोहाचो सूर लायना. म्हणून, 'सूड घेवंक हात शिवरिंशिवतात... पूण हांव हात फाटी काडटा / कित्याक - / हांवे तशें करू नज ! (पा. ४४).

'चंवरा' तले 'कवि-कल्पना' हे कवितेत तार्णे कवी विशिंच्यो आपणाल्यो कल्पना स्थूलतायेन मांडल्यात. हेच ताचे कल्पनेक रूप मेळळां तें 'वाताच्यो सांवळ्यो' ह्या झेल्यांत. दर कलावंताचे कलाकम्हर्टीत ताचे आपणाले एक अणभवविश्व आसता. कलावंताचे व्यक्तित्व, ताचो प्रतिभार्थ आनी ताची अणभव पदधारी हांकां धरन्यूच ताच्या साहित्यांतल्यान अणभवाचे स्वरूप, प्रकृती आनी रवना घडत वता. कलावंताची अणभवाची प्रकृती दोन तरांची - एक, भोवकेंद्री आनी दुसरी एकवर्केंद्री. कांय कवी जिविताच्या वेगळ्या वेगळ्या तासांचे कविता करतात. ताका लागून तांचे अणभवविश्व वेगळे वेगळे रंग रूप आनी आशायान भरिल्यें दिसता. जाल्यार कांय जाणांचे अणभवविश्व एकाच विशया भोवतर्णी वा केंद्र भोवतर्णी भोवाडे काडटा. देखून ताच्या साहित्यांत एकाच विशयाची वा अणभवाची विंगड विंगड रूपांचे दिसतात. माधव बोरकार हे दुसरे प्रकृतिचे कवी.

माधव बोरकारान ज्या काळार कविता बोरेवंक सुरवात केली तो कवितेच्या मळावेलो नवकवितेचो काळ, रेमैटीक कवितांच्या निमण्या काळ वेली कविता बोरकार, भांगी, रामाणी बरयताले. सामाजीक जिविता वेळ्यो कविता र. वि. पंडित, पुंडलीक नायक, प्रकाश पाडगांवकार बरयताले. हांचे कवितेतल्यान समाजांचे शोशण, शारांतल्या मनशांचे तुटलेपण, कुटुंबांची आनी संवसारीक जिविताची पडऱ्याड हांचीं वित्रां येतालीं. राजकी घडामोडिंची वित्रां मनोहरराय सरदेसाय, उदय भेंडो हांचे कवितेत येतालीं. सामाजीक वास्तवतायेची जाणविकाय दिववी आनी सामाजीक बदल जावपाक जाय अशें आग्रहान सांगपी ह्यो कविता. कांय प्रमाणांत मोगाच्यो कविताय ह्या कविती रचल्यात. पूण ह्या देन्यू तरांच्या कवितां परस वेगळी कविता माधव बोरकारान रचल्या. ती म्हळ्यार 'आंतरीक निश्ठे' कडेन नाते सांगपी. देखूनच ती आपणाले निजांचे कविताविश्व निर्मूक पावल्या. 'हे एक नवे घराणे वयर सरपाक लागलां... आदल्या पांचव्य घराण्यांच्या नात्यांतले जायत पुणून वेगळे आनी स्वतंत्र' अशें ताच्या 'वाताच्यो सावळ्यो' तल्यो कविता वाचतकं रवीन्द्र केळेकारांक दिसलां. (वाताच्यो सावळ्यो, पा. २).

७०च्या दसकांतल्या माधव बोरकाराच्या ह्या झेल्यांतले कवितेत सैमाची सुवात काव्याविश्य म्हूण उणी आनी काव्यात्म अणभवाचे माध्यम म्हूण चड आसा. ताचे कवितेत सैम येता तें ताच्या भावानुभवाचैं एक आंगये (अंगभूत) माध्यम म्हूण्यूच. ते नदेने 'साळका' (पा. २), 'नातें', 'आस', 'तल्या धडेर', 'त्रिपदी', 'तिजें आंग' वा 'पांचवें पालेल्ले रान' अशो ताच्यो कांय कविता पढोवांच्यो. वास्तव आनी कल्पकत्रय हांच्या संयोगांतल्यान कवी साळकाच्या तल्याची सोबिताकाय वाडयता. हांतुंतल्यान मोगी-मोगिकेवेय संबंध सुचीत केल्यात. पूण कवितें मन हा सैमा कडेन तितले एकरूप जावक ना. ताका लागून ताची 'एकसुरे एक तारूं / थरथरता मळबा

मेस' अशी अकस्था जाता जाल्यार केन्ना 'सपन जाल्ले' ताचे जिवीत 'जिणेचे तुटिल्ले सूर जुळ्यात हांगा सोवलां...' (तल्या धडेर) अशे म्हणत तिली गोरी पावलां / हांव असो रेडीत रावलां / काळीज मोगा-मोगान न्हालां / जींग सुखा तळे जालां' अशे मोगांचे ऐद्रिय रूप चितारता.

बाकीबाब, पुंडलीक नायक ह्या काळात सामाजीक आशयाच्यो, अध्यात्मीक आशयाच्यो आनी मोगाच्यो कविता बरयताले. हे फाटभुंगेर माधव बोरकारान ह्या विशय, आशयावेल्यो कविता रचल्यात त्यो साप्य उप्पो (आरत, उजवाडाची रुख, पा. १ रेल गात्रांनी घमघमलो साद तुजो, पा. ४५). पुंडलीक नायकांचे कवितेत सामाजीक बदलाची इत्सा आनी मोगाची भावना येता. ताचे सामाजीक जाणविकायेच्या कवितांचे आकळन करून घेताना ताच्या प्रेमकवितांचो संदर्भ फाटभुंये सारको जाता. उपरोक्तीक शैलींतीत याच्यो कांय कविता मेळाटात. पूण अशे माधव बोरकाराच्या कवितांनी जायना. सामाजीक वास्तवाची जाण आसुन्य माधव बोरकारांतल्या कवीन बाकीबाब, रामाणी, भांगी वा तेदेवेळार मराठीतल्यान बरेवपी हे वृत्तिचे आनीक कांय कवी - जांचे वाचन कवीन केलांच आसताले - हांचे रोमैटीक कवितेची लय धरी नासतना वेगळेच तरेन ही रोमैटीक परंपरा केल्याच्या अशें दिसता. आदल्या कविंचे रोमैटीक कवितेची व्याप्ती वाडेवन माधव बोरकारान ती वृत्ती चड परिपूर्ण करपाचो यत्न केला अशें ताच्या उपरांतल्या तीन झेल्यांतल्यान दिसता.

ह्या कवीन कौकणीक नव्यो प्रतिभा, नवीं प्रतिकां दिल्यांत, ताका लागून हे कवितेत आदले परस वेगळी शब्दकलाय दिसता. कवितांच्या वळिंची रचनाय घट्ट विणिची कशी जाल्ल्यान तांतुतलो आशय लेगीत एकसंघ दिसता. कवी प्रामाणिकपणानच काव्यानुभवक भिडटा. देखून तितल्याच निखळपणान ताचो हो काव्यानुभव आविश्वकृत जायत रावता. काव्यानुभवाची मांडावळ करून ताच सौंदर्यशास्त्रीय रचनेचेंय भान कवीन नकळां राखलां अशें म्हळ्यार जाता. ताचे हे कवितेचो अक्ष सैम आनी मोग जाल्यार ह्या अक्षांशो परीघ नर नारी संबंध. माधवबाबाले आतांचे कवितेतले सैम पयल्या झेल्यांतले कवितेच्या सैमा वरी निरागस ना. तें आतां वयांत आयलां. ताका लागून हे कवितेतल्यान दिशी पडटा ती सृजनाची प्रक्रिया. तें केन्ना संवादी जाल्यार केन्ना विसंवादीय आसता. हो सृजनोत्सव मांडटाना कवी केन्ना आत्मसंवादी जाता. (सांज / उजवाडाची रुख, पा. १) जाल्यार केन्ना तो सखीसंवादी (थाळ, पा. १२; मोगरी, पा. ५१) 'आसता.'

कवीन आपणाली निजाची काव्यभास सोदल्या आनी घडयल्या अशें ह्यो साबार कविता वाचतना जाणवता. ही भास कौकणीची सभाविकताय सांबाळ्टा आनी कवीन घेतिल्या अणभवाची विश्वसनीयता तशीच दवरता. कविच्या अणभवाची ताजपाण, ताचे अनुभूतिचे प्रमाणिकपण आनी उत्स्फूर्ताय हांणी हे कवितेचे भाशेक काव्यत्वकाताय हाडल्या. पूण हांचो अर्थ कवी आपणाले अणभव तस्या तशे कवितेत हाडटा असो न्हय. अणभव पयलीं ताच्या मनांत भरता, थंय बिंबता. ताका मनोमयव नवे रंग, रूप, आकार, अर्थ तो दिता आनी उपरांत नव्या पोरण्या अणभवांचे संघटन करून आपणालो केळोच सर्जक अणभव अभिव्यक्त करता. देखूनच जावये केन्ना केन्ना कविता संदिग्ध, अस्पृष्ट अर्थान सांपडना अशी जाल्याचे आरोप हे कवितेचे जाल्यात.

कोणे तरी माधव बोरकाराची उल्लेख 'कौकणांतलो बालकवी' म्हूण केल्याची म्हाका याद जाता. खासा बाकीबाबानव्य ताका 'सान बाकी' म्हूण

तोखणायल्ले हांचे आयकल्ले, हे नदरेन माधव बोरकाराचे कविते कडेन पळऱ्यातना म्हाका दिसता, एका काळार हा कवी कडेन ताची केल्ली तुळा आयजय तशीच करप समा न्हय. करण आयची ताची कविता साप्प वेळे वाटेन गेल्या. कांय प्रमाणांत ती शंकर रामार्पिते प्रकृती कडेन लागसारपण दाखयता. पूण त्याय पर्स ती इंदिरा संत आनी चडशी पु. शि. रेष्यांचे कविते कडेन साधर्म्य दाखयता. साबारांनी प्रेमकविताच बरयल्यो पूण दर एकल्याच्या प्रकृतिधर्म प्रमाण तांतूत विविधताय आयल्या. बाकीबाबांले प्रेमकवितेंतली प्रेयसी ताची घरकान्नच आसुनय शृंगारांचे चित्रण संकेतिकपणान आनी राधा-कृष्णाच्या मोगाचा आडेस घेवन आयिल्ले मेळटा. धुंद प्रणयाची चित्रणां आसुनय सामाजीक संकेतांक लागून कविच्या व्यक्तिगत मोगाचे भावनेच्या अविश्वकाराची चाकोरीबद्द अभियक्ती जाता. देखून हे कवितेंतल्यान आयिल्ले निजाचे अणभव निजाचे उरनात. ते सार्कजीनीक जातात. इंदिरा संतांचीय प्रेमकविताच. पूण ती चडशी घोवाच्या सहवासांतली आनी उपरांत ताच्या विरहातल्यान उग्राशिल्ल्या भावनात्कृप क्रियेचेर आधारलेली आनी देखून संकेतात्मक. हे फाटपुंयेर तिसरो कवी पु. शि. रेण घेतलो जाल्यार माधव बोरकारांचे ह्या कवी कडेन नाते जुळता अशें दिसता. मनशाची सृजनशक्त पु. शिंचे कवितेच्या अणभवविश्व काटल्यान आसा देखून सृजनशक्तिचो साक्षात्कार तांकां अस्तुरेंतल्यान जाता. तिची जीवनोत्सुकताय म्हऱ्यार अस्तुरीशक्त. हीच शक्त पु. शिंक भुलयता आनी तांतुंतल्यान अस्तुरी प्रतिमात्मक कविता उघ्यो जातात.

माधव बोरकाराले कवितेंत अस्तुरी आनी दादलो हांचे मदतो मुळाबे ओऱ्यांची चित्रणां आयल्यांत. ह्या विंगड लिंगांमदी शारिसीक आकर्षण उत्पन्न जाता तेन्ना ताका कामभाव म्हणाटात आनी मानसीक आकर्षणाक प्रेमभाव म्हणाटात. ह्या दोन्यू भावांची वर्णनां तांच्या कवितांतल्यान आयल्यांत. तांचे कवितेंतलो 'हांव' आनी 'तूं' 'म्हऱ्यार एक दादलो आनी एक अस्तुरी. ही 'तूं' कवितो अणभवविश्व. 'तूं' चे फाटल्यान आशिल्ले अस्तुरी रूप कवी केन्ना तादात्म्य जावन वा केन्ना अंतर दवरून साकारता. बोरकार आपणाले काव्य तंद्रेंतल्यान अस्तुरेचे कुडिची सुंदराय कल्पनेन अणभवता आनी आपणालो शारीर पांवडो सोडून नवेंच काव्यमय, कल्पकतापूर्ण रूप धारण करता. देखीक, 'फर्जळांचे दार' मदलो 'थाव' (पा. २८), 'फांतोड' (पा. ३४), 'सगतांत रुजूं घाल्लो रोव' (पा. ३४). ह्या कवितांतल्यान कवी वास्तव चित्रण करिना. कामभावाची कल्पकतायेन भरिल्ली चित्रां काव्यात्मक करता. बोरकार अस्तुरे कडेन वासनापूर्तीचे साधन म्हणून पळऱ्यना. तशेच, तिचे कडेन आदर्श, उदात्त वस्त म्हणुनय पळऱ्यना. तिचे कडेन तो एक अस्तुरी म्हूण्य पळऱ्यता. आनी तिचो 'निरोप' घेतला तो म्हणटा, 'जोरातीच्या भारान / फुटिल्ले / रगतांचे एक लहार / दोळ्यां वाट्यां / परतले...' (पा. ६). तिच्या खेपपाची वाटेकच सुलूस लागलकच कविच्या 'आंगभर चंवर फुट्टा' आनी 'रंद्रांचे मोर / थेणे नाचतात' (पा. ७). 'माथ्यार म्हऱ्यार एकल्ले कैंस सुक्यतना / म्हाका दुसरे कांयच सुचना / फकत आंगर येतात पुलारून / तुज्याच स्पर्शाची राना...' अशी तिचे विशिंची सनातन ओड उक्ती जाता आनी 'तुज्याच / लावण्याची उत्सव / घलता मनांत / दीस आनी रात' (पा. ३४) अशी तिच्या लावण्याची आळाहात्मक चित्रां रंगयतात जाल्यार केन्ना तिचे तृप्तवृत्तिचे चित्र तितलेच तृप्ततायेन रंगयल्ले मेळटा (पा. ७७).

'यमन' कवितां झेलो कोंकणी साहित्य मलावेलो आनी माधव

बोरकाराच्या काव्यप्रवासांतलो एक मैलाचो फातर अशें म्हणूं येता. ह्या झेल्यांतली कविता नव्या तेजान वाचयां मुखार आयल्या. ह्या झेल्यांत कवीन चित्रे विशिंची आपली अणभवनिश्च व्यक्त केल्या. 'ब्रह्म, खंय तरी, गीत' (यमन) ह्या कविता हे नदरेन पळोवपा सारकयो. ह्या झेल्यांत कविच्या भावविश्वाक राधेचे प्रतिभेन भुलयलां अशें दिसता. ताच्या 'यमनां' त आयिल्ली राधा आडांगी कृष्णाच्या वागपान असहाय जाल्या. 'भान' कवितेत देखूनच 'वृद्धावनांतल्यो सगळ्यो वाटो / आडायल्यो आडांगी कृष्णान / करतली किंतो राधा / गोपांत ताच्या विसल्ली भान...' (पा. १०१) अशी राधेची अवरशा जाता तेन्ना कविच्या 'चाव्यांत खिल्ल्या ओल्या भानाक, पर्मळाची तान फुट्टा' आनी 'रातभर / सपनांच्या गांवांत' पर्जळीन क्षक्त्रां 'आगळेच तृतीनी / फांतोडेच्या पोशांत / झडतात.' कवी आपली आत्ममन स्थिती 'म्हांचे वृद्धावन / राधा आनी कृष्ण / यमुनेंचे पाणी / आज कितलें उण्ण' ह्या वर्ळींतल्यान संगतना राधाकृष्णाच्ये प्रतिमेचो उत्कृश्ट असो आविश्वकार करलू गेला. कालिंदीच्या डोहांत कालिया कडेन झुजतना कृष्ण, राधेलो कृष्ण एकदम 'गगनाक घिडटा'. पूण ह्या विशाळ रूपांतय आपणाले सर्वस्व विसरून ताच्या गोपांत येवी राधे खातीर हो कृष्ण तितलोच समर्पित आसता. देखूनच 'बुडल्यो तडी तरी / पैल सादता कोण / पावस शिरंधारांचो / भेटलो राधेच कृष्ण...' (पा. ७८) अशो वर्ळी येताचा 'गोविंद गोविंद / यशोदेचो गोविंद / गोकुळांतलो गोविंद / गोपीचो गोविंद / राधेचो गोविंद / मिठयेंत मुंबुद्द / विश्वरूप...' अशें विश्वरूप गोविंदाचें चित्र येता.

'यमनां' तल्यो कांय कविता बापायचें वात्सल्यरूप चित्रावयी आयल्यात. 'तुंजे / जायवळ सांसपिताना सगळे विशूच / बाळकृष्ण जावन / म्हजे / व्होटेंयें खेळटा...' (पा. १८) ही वात्सल्याची तृप्ती तो भोगता तेन्ना 'सगळ्या घरा-दाराक तेन्ना / म्हज्या अस्तित्वाचेच सासायेक / वसंत कळुची / पांचवी पालय फुट्टा' (चिन्मय, पा. २९). ताच्या भुरस्याच्या बालमुखांतल्यान येवी बोलांक तो 'माणकाच्या मोलान' तोलता तेन्ना 'धरिरच्या स्वासाचो नाद' ताच्याय प्राणांतल्यान परमळ्यू लागता.

'कवाड', 'केळ', 'पाते', 'सकाळ', 'चांगे' ह्यो कांय कविता एक खीणभर आयिल्लो अणभव उत्तरांतल्यान खिळावन दवरतात. मोगी मनशांचे एकामेकां कडेन आशिल्ले तादात्म्य ('म्हज्यो कविता / तुजींच सपना सपनेतात / हांव खन्यांनीच जाणा आसता / तूं म्हजे पासून पैस ना' वा 'तुज्या स्वासाची फुलां / काळजांत म्हज्या / घमघमतात'), तांचे सैमा कडेन आशिल्ले तादात्म्य ह्या कवितांतल्यान उक्तें जाता आनी कोंकणी कवितेक एक नवेंच रूपनिश्च स्वरूप दिता. तांचे अनुभवविश्व एकेंद्री आसुनय एकांगी जावक ना. आत्मनिश्च आसुनय आत्मकेंद्री जावक ना.

कविता, कवी जरी स्वान्तसुखायच बरयता, तसोच वाचपीय त्यो स्वान्तसुखायच बाचता. कविता रसिकाच्या मनांत वेटाळत रावता. कविच्याच उत्तरांनी सांगचें जाल्यार, 'ती म्हऱ्यार तूं / म्हाक वेस्टल्ली वाल / जसो लयेक ताल...' हो ताल जाणें सांबालचेलो. कीकी तो वेस बरो सादला देखूनच यमनाचे सूर ताच्या मळबांत नक्त्रां पेटावंक लागतात आनी पण्डेच्या उजवाडाक काळ्याचो थाव फुटिल्ल्याचो साक्षात्कार जाता. विशेषी आपोणकासाचो सूर लयब्रह्म चंवर करो दिसता आनी आपणालेच मोनेलींठ रुजून फळटना विन्सेन्ट व्हॅन गॉग्य ताका याद जाता. आपणाल्या ह्या अणभवांक उत्तरांनी बद्ध करपी हो कवी कविते कडेन आयज आसा तसोच प्रामाणीक उरचो.

* * *